

УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМИ РИЗИКАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Князькова Валентина Яківна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я та психології
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

Романченко Андрій Миколайович

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Одеський національний медичний університет
м. Одеса, Україна*

Узагальнення характерних для охорони здоров'я ризиків, їх систематизація та групування здійснюються з метою запобігання правопорушенням у медичній галузі.

Існує, насамперед, низка таких ризиків, які є спільними для всіх без виключення сфер діяльності. До них відносяться глобальні суспільні зміни, які впливають на життя всіх громадян та всіх галузей економіки. Звичайно такі ризики прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх загальносуспільних ризиків провадження буд-якої діяльності відносяться:

- політичний – пов'язаний з політичною ситуацією, що склалася у державі, та діяльністю державних органів влади (військові дії, революція, конфіскація майна, націоналізація приватної власності, тощо);

- законодавчий – спричинений змінами норм чинних правових актів, або виходом нових законодавчих актів, що можуть надати негативного впливу на становище закладу (підвищення податкових ставок, запровадження нових податків, скасування податкових пільг, тощо);

- природний – пов'язаний зі стихійними лихами (землетрус, злива) та погіршенням стану навколишнього середовища (викиди токсичних фармацевтичних відходів до каналізаційних мереж, пожежі тощо);

- регіональний – обумовлений специфікою соціально-економічного стану окремих регіонів та законодавством регіонального рівня;

- галузевий – спричинений тенденціями розвитку певної галузі охорони здоров'я (нанотехнології, інновації) та галузей, що суміжні з нею;

– макроекономічний – пов’язаний з розвитком глобальних економічних та інтеграційних процесів, що відбуваються усередині країни та у світі загалом (валютні, інфляційні/дефляційні, структурні тощо).

Внутрішні загальносуспільні ризики поділяються на:

– виробничий – спричинений особливостями протікання технологічного процесу на певному підприємстві або у закладі, організацією логістичних шляхів, рівнем кваліфікації працівників;

– інвестиційний – містить в собі потенційну загрозу неотримання очікуемого результату;

– комерційний – спричинений неправильними маркетинговими дослідженнями (помилкова цінова політика, недооцінка потенційних конкурентів на товарному ринку, тощо), внаслідок яких компанія втрачає можливість реалізувати покупцям весь обсяг виготовленої продукції [1].

У сфері медичного права виникають галузеві ризики, які є специфічними для цієї галузі. При цьому медичні ризики можуть вважатись правомірним, якщо:

– вони спричинені діями медичного працівника, спрямованими на збереження життя пацієнта та його здоров’я;

– відсутній будь-який інший спосіб лікування, ніж такий, що пов’язаний з ризиком заподіяння пацієнтові шкоди;

– своєчасно розпочаті заходи, спрямовані на зниження можливої шкоди або запобігання їй, та вони були достатніми для того, щоб надати пацієнту допомогу, за умови дій медичного працівника за нормативними приписами та медичними протоколами, використання досягнень сучасної медичної науки, теорії та практики.

У випадку порушення медичним працівником будь-якої із зазначених умов, внаслідок чого пацієнтові заподіяно шкоду (значне погіршення стану здоров’я або смерть), виникає кримінальна відповідальність за створення безпідставного ризику. Ступінь відповідальності медичного працівника встановлюється під час судово-медичної експертизи причинно-наслідкових зв’язків із врахуванням тяжкості наслідків, які можуть бути легкими, середньої тяжкості, тяжкими або такими, що спричинили смерть пацієнта.

Порушення правового статусу медичного працівника також належить до категорії ризиків. Недотримання загальнолюдських і професійних прав медиків з боку пацієнтів, їхніх родичів чи законних представників часто зумовлене емоційним станом, викликаним хворобою та переживаннями за здоров’я близьких. Водночас образи або приниження, завдані медичному працівнику, особливо у присутності сторонніх осіб, негативно впливають не лише на його професійну репутацію, а й на авторитет закладу охорони здоров’я загалом.

Нерідко медичні працівники, потрапляючи у конфліктні ситуації, недостатньо обізнані щодо власних прав. Навіть ті фахівці, які володіють відповідними знаннями, не завжди можуть оперативнo та коректнo сформулювати законні вимоги через недостатню поінформованість у процесуальних нормах. Крім того, значна частина медиків стикається з нерозумінням з боку колег і керівництва та не має належної підтримки від професійних об'єднань і профспілкових організацій, що ускладнює захист їхніх прав [2].

Варто також підкреслити, що реалізація кожного трудового права працівника закладу охорони здоров'я супроводжується додатковими витратами бюджетних або позабюджетних коштів. З огляду на обмеженість фінансових ресурсів та значну кількість осіб, які мають законні вимоги, керівництво медичних установ повинно забезпечувати ефективне й об'єктивне врегулювання конфліктів між пацієнтами, їхніми законними представниками та медичним персоналом. Для цього необхідно комплексно аналізувати кожну конфліктну ситуацію, враховуючи позиції всіх сторін та ґрунтуючи рішення виключно на встановлених фактах.

У 80-85 % випадків саме медичні помилки стають причиною ускладнення перебігу захворювань, що нерідко призводить до тяжкого стану пацієнта, а інколи – і до летальних наслідків. Витрати, пов'язані з недоліками у якості надання медичної допомоги, часто супроводжуються настанням цивільно-правової відповідальності у разі подання пацієнтами або їхніми родичами судових позовів до надавачів медичних послуг. Унаслідок цього заклади охорони здоров'я можуть зазнавати значних моральних і фінансових втрат, адже значна частина медичних помилок стає предметом судових спорів. У зв'язку з цим для керівника медичного закладу питання ефективного управління ризиками та мінімізації пов'язаних із ними збитків стає першочерговим [3].

В умовах ризикованих ситуацій система управління повинна забезпечувати комплексний підхід до прийняття та реалізації рішень. Насамперед це передбачає визначення можливих альтернатив ризику та їх застосування лише в межах соціально, економічно й етично прийнятних норм. Важливим напрямом є також підготовка практичних рекомендацій, спрямованих на попередження або зменшення ймовірних негативних наслідків.

Управління окремим ризиком здійснюється поетапно та охоплює низку послідовних дій (рис. 1).



Рис. 1. Етапи управління ризиком

Джерело: створено авторами

Ключовим напрямом управління ризиками у сфері охорони здоров'я є забезпечення належної якості діагностики та лікування пацієнтів. Основними засобами ризик-менеджменту в медичній галузі виступають структурні стандарти якості медичної допомоги, а також системи оцінювання кінцевих результатів професійної діяльності.

У програмах розвитку та планах діяльності закладів охорони здоров'я, а також у стратегічних документах органів управління галуззю, доцільно щорічно передбачати заходи, спрямовані на попередження ризиків виникнення медичних помилок. Важливим аспектом є також організація постійного моніторингу таких ризиків у процесі надання діагностичних і лікувальних послуг як на рівні окремих медичних установ, так і в межах державної системи управління охороною здоров'я.

Література:

1. Кримчак Л. А., Гарбузюк В. В., Рудніченко М. М., Романюк І. П. Ідентифікація ризиків діяльності закладів охорони здоров'я в системі безпекоорієнтованого управління. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. № 3. С. 184–189. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-3-25>
2. Князькова В., Криленко В. Управління ризиками в системі внутрішнього контролю закладу охорони здоров'я. Матеріали 3 Міжнародної науково-практичної конференції «Modern Science: Exploring Theories, Innovations and Practical Solutions». Одеса, Україна. 30–31 грудня 2024. С. 99–103. URL: https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2024/12/Odesa_Ukraine_30_12_24.pdf
3. Мартинюк О. А., Князькова В. Я., Кравченко В. І. Удосконалення системи управлінських рішень в закладах охорони здоров'я. *Міжнародна мультидисциплінарна наукова інтернет-конференція «Світ наукових досліджень»*. Вип. 45. С. 134–138. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/6478/>